

Maailmaa syleilevä kirkkodraama

OULU. Oulun ooppera on osoittanut usein ennakkoluulottomuutta: kolme vuotta sitten se esitti **Aleksandr Dargomyzhskin** harvinaisen Rusalkan; nyt oli vuorossa **Seppo Paakkunaisen** Kaikkeuden ytimessä (1994).

Seppo "Paroni" Paakkunainen (s. 1943) on jazzin, etnon ja kansanmusiikin lisäksi säveltänyt sinfonian, kirkkoteoksia ja pari oopperaakin. Mutta miten Paakkunaisen puolitoistatuntinen Kaikkeuden ytimessä pitäisi ymmärtää?

Säveltäjä on antanut teokselleen lajiotsakkeen: *Mysterium sacrum*, kirkkomysteeri. Sen voi kääntää myös kirkkodraamaksi tai kirkko-oopperaksi.

Teos alkaa big bangista, jota ryyditetään Tähtitieteen tohtorin jakamalla poeettisella tietoiskulla. Varsinainen "ooppera" lähtee liikkeelle keskiajan liturgisten näytelmien tapaan. Lavastuksen oivallus, näyttämö puolipallona, välittää sekä tuon ajan käsityksen avaruudesta rajattuna tilana että kuvaa kirkon kuoriosaa.

Gregoriaanisen laulun jälkeen siirrytään **Lasaruksen** tarinaan, joka oli suosittu (varhais)barokin oratorioiden aiheena. Oratorio seuraa lisäksi **Jeesuksen** opetusta ja toimintaa ja muuntuu passioksi Kristuksen kärsimysnäytelmän käynnistyessä.

On mainiota kerrankin nähdä passio toimintana, sillä kuoromme eivät ole uskaltaneet dramatisoida pääsiäiskertomuksia näyttämöllisiksi, ilmeisesti pieteetistä kirkkotilaa kohtaan.

Saatanan ilmaantuessa teoksen toisella puoliskolla palataan takaisin keskiaikaisen draaman lempiaiheisiin. Mutta helvettiaihe vie vähitellen kahteen suuntaan: eskatologiaan päin ja katuvan yksilön pelastuskertomukseen. Lopuksi teos vääntyy hartaus- ja herännäiskristilliseksi julistukseksi.

Samalla kun teos käy läpi kirkkodraaman historiaa keskiajalta hengelliseen nuorisomusikaaliin saakka, se pyrkii nivomaan yhteen maailmanhistorian, kristilliset totuudet ja ihmisen aseman kaikkeudessa.

Totaali maailmanselitys on hurja, mahdoton haaste tässä mitassa toteutettavaksi. Libretisti Eeva Vainion yritys on suurisuuntainen, mutta rajausta olisi tarvittu. Olisi pitänyt miettiä, miten herännäis-laestadiolainen saarnaavuus istuu oopperalavalle.

Nyt naiivi loppu jättää tylsän, pietistis-pyhäkoulumaisen jälkimaun.

Paakkunainen säveltäjänä palvelee varsin onnistuneesti libreton ideologiaa. Hän on musiikkitaustansa lisäksi kuunnellut oopperoita ja passioita, tutkinut modernejakin partituureja. Musiikki on sävelletty vakavasti ja kunnianhimoisesti, joskin se harottaa tyyllisesti moneen suuntaan.

Oopperaan mahtuu gregoriaanista ja kalevalaista laulua, hengellistä viisua, passioresitatiivia, renessanssimaisia kolmisointuharmonioita, kromatiikkaa ja harmonisesti haastavia kuoro-osuuksia, jazz-ostinatoja, enkelimäisiä jousisoundeja, puhallinten multiääniä, shamanistista rummuttelua, aleatoriikkaa, Bach-, Stravinsky- ja Sallinen-viittauksia.

Musiikki on kuvittajan roolissa, tosin usein varsin tehokkaassa sellaisessa. Esimerkiksi alun suuri pamaus toteutetaan kuoron uuauksen ja josten kihinöiden voimin niin taitavasti, että luulee hyödynnetyn elektroniikkaa.

Partituuri on huomattavasti laadukkaampi kuin mitä odotti, mutta mahdollisesti seuraavaa laatiessa kannattaa harkita musiikkikielen ja -tyylin suurempaa yhtenäistämistä.

Näyttämöllisesti teos oli varsin ehjä. Solistikaarti oli valittu onnekaasti. Sauli Tiilikaiselle Jeesuksen osa sopi hyvin: esiintyminen oli miellyttävän luontevaa ja hänen kaunis baritoninsa soi kiinteänä.

Baritonista tenoriksi vaihtanut **Juha Hostikka** on tehnyt oikean valinnan, sillä äänessä oli terää ja laulaminen vaikutti vaivattomalta Tähtitieteen tohtorin roolissa.

Janne Sundqvist luonnehti muhkealla bassollaan Saatanaa osuvasti ja oli hyvä näyttämöhahmo. Rauno Elpin Lasarus oli vakuuttava. Tuula Paavola ja Anna-Maria Jurvelin Marioina ja Marjatta Airas Mariana/Äitinä lauloivat sekä yhdessä että erikseen mieleen painuvasti. **Kuoro oli oopperassa lujilla, mutta hoiti osuutensa mallikkaasti.**

Suomeen asettunut amerikkalaiskapellimestari David Se arle johti esitykseen valppaasti ja ryhdikkäästi.